

SANJA ŠPOLJAR VRŽINA

ANTROPOLOŠKA – JUNGIJANSKA ANALIZA PARADOKSA SPECIFIČNOSTI PODGORJA: PREMA ARHETIPSKOM ČITANJU HRVATSKIH ŽIVOTNIH KOZMOLOGIJA¹

Sanja Špoljar Vržina
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Marulićev trg 19
HR 10000 Zagreb
sanja.spoljar.vrzina@pilar.hr

UDK: 39:572(497.5 Podgorje)
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 2017-09-12

*Posvećeno obitelji nekadašnje kuće
Vukušić-Škrgatić, na Potoku
– Tomi, Luciji,
njihovoj kćeri Zlati i unuku Tomislavu*

Između primorskih padina Velebita, južno od Senja, prostire se Podgorje koje bi se u svjetskim razmjerima usporedbi slobodno moglo opisivati kao podnožje hrvatskog Tibeta. Štoviše, naš prerano preminuli etnolog i antropolog, Tomo Vinščak, koji je pohodio oba nebeska doticališta ustvrdio je da su Kailash i Velebit planinski srodnici – himalajski i hrvatski Olimp (1991). U ovom će se radu progovarati iz (iskustvom) prizemnijih uvida, no s jednakom upornošću zagovarati potreba smislenijeg upoznavanja specifičnosti ovog kraja i njegovih ljudi. Pa ako je podnožje hrvatskog Olimpa naizgled (nedostatkom iskustvene usporedbe) moguće definirati kao pretencioznom idealizacijom, ostaje faktografija mnogih disciplina, koje sinergijski presložene omogućavaju manje depresivno tumačenje kraja po njegove ljude. U ovom radu se takvo znanstveno združivanje pokušava doseći ispreplitanjem *upotrebe antropoloških perspektiva (emsko-etsko) i Jungijanske analize iskustvene arhetipske sekvence* koja povezuje autoricu s ovim krajem. Kraj je to čestog kolektivnog zaborava svih historiografskih činjenica koje potvrđuju da unatoč surovosti prirode koja se kroz buru i sušu stoljećima tu slijevala, te opisa da se iz toga kraja 'samo' bježalo i nestajalo zbog težine života, on ostao stjecište brojnih naroda i populacija. Sidrište mnogobrojnih kulturalnih, sakralnih i imaginativnih dimenzija za

¹ Rad je dio autoričinog projekta u progresu. Jungijanska analiza je bila predavana u okviru kolegija *Etnospihijatrije simboličnih medicinskih sustava*, koji je autorica osmislila, utemeljila i predavala zaključno do proljeća 2015. godine na *Studiju antropologije* pri Filozofskom Sveučilištu fakulteta u Zagrebu, sve do kurikulske devastacije i obustave Studija.

Hrvate, baš kao i jedna od konačnih destinacija najvećih hrvatskih migracijskih tijekova. U današnjim doslovnim i otrcanim postmodernističkim tumačenjima – kraj multikulturalnih susretništa unatoč *in loco* teških narativa života. Slijedom iste površnosti on postaje i kraj za kratkotrajno navraćanje u maniri sasvim ritualnog oblika pohoda na izazov divljine – od turistički brendiranog bazanja po Velebitu, pod geslom očuvanja neobuzdane prirode, do sasvim planiranog doživljaja išibanosti burom na senjskoj rivi. Kako sve navedeno ne bi ostalo samo na eko(nomsko)historijskoj potrazi simbolike, metafora i brikolaže mitova ovdje valja proširiti tumačenje specifičnosti lokaliteta i pridodati realitet biokulturalne povijesti. Tako, doprinosi istraživanja viševrsnih disciplina u području medicine već više dekada ukazuju na svojevrstni, rekli bismo, *paradoks podgorske specifičnosti* koji se ogleda u kontrastu mjesta teškog za življenje naspram poželjnog mjesta za doživjeti duboku starost, ili ako se hoće kozmološki i manje antropocentrično, starost neusmjerenu uživanju i ugodi. Konačni cilj analize ovog rada je (pre)usmjeravanje mogućih interesa za Podgorje s turistički-egzotično-isplativih kolonijalnih matrica na kozmološki-etičko shvaćanje, u kojem sprega čovjeka, prirode i povijesti zaslužuje puno šire sagledavanje njegove 'izdrživosti' u mjestu 'održivosti' ili 'revitaliziranosti'. Kozmološkim pristupom rečeno, svaka jednadžba neoliberalne ugone je ovdje neprimjenjiva, baš sasvim suprotno, obrnuto je proporcionalna povijesnim i biokulturalnim dokazima. Ustvrditi je – ništa začuđujuće u odnosu na mogućnost tumačenja tog kraja kao podnožja hrvatskog Olimpa.

Cljučne riječi: antropologija, emsko-etsko, Jung, arhetipska sekvenca, Podgorje, Senj

Uvod

Sve kulture svijeta pripisuju izuzetni značaj bakama kao mudrosnim voditeljicama i zaštitnicama stasanja potomaka u život. Jedna sam od onih koja je imala Božji blagoslov imati, po ocu, baku Senjkinju. Kroz tu genealošku liniju, preko oca sam direktni potomak genetske poveznice dvaju geografski krajeva – onog bunjevačko-podgorsko (došljačkog) i senjskog (starosjedilačkog) ujedinjenih u duhovnobiološkom bogatsvu moje paternalne bake.² I dok bi se za nastavak ovakvog uvoda bilo najlakše zaogrnut, kroz diskurzivne ili narativizirajuće metodološke rezove, u kontrolirano autobiografsko ogoljavanje, dokazivanje identitetnog kontinuiteta ili autoetnografsko sondiranje kulturalnog iskustva, ovaj rad utire put puno dubljem analitičkom zaronu. Svaki zaron

² U prezentiranom radu su (ne)migracijski označitelji 'došljačkog' i 'starosjedilačkog' bili izvan zagrada, dok je sama diskusija oko termina (potaknuta fokusacijama smislenosti podjela na još nižu razinu od one etničke ili nacionalne) bila jasan znak nepoznavanja starog senjskog Duha vremena. Primjerice, u najpoznatijim senjskim novinama 'Metla i škavacera' ova je tenzijska dijada različitosti bila prisutnija od bilo koje druge, a prevladavala se humorom. Obiteljski se prevladavala, kao u svim sretnim slučajevima funkcionalnih obitelji, jezikom prihvaćanja i ljubavi spram pojedinačnog i kolektivnog odbacivanja. Dakle, bez cenzure, podjela i izvrtanja faktografija, bez umišljaja univerzalizma, u potpunosti suprotno od današnjih pristupa na – mi, oni i nepostojeći.

analitičko-psihološkog tipa ne trpi površnost 'lova' na neprecizno razbacane osobne uspomene, iracionalne imaginacije ili natruhe uzročnosti nostalgичnih tumaranja po hinjenim prostorima nostalgичnih čežnji. Ne trpi ni luksuz postmodernističkog skakutanja za originalnošću trenutnog dojma i tvrdnje da je sve prekriveno 'fluidnošću' koja ne dopušta dublju analizu.³ Preciznije i točnije od toga, ovo je dugo stvarani (ancestralno jednako dugo iščekivani) zapis, vrlo određenog usmjerenja, širinom i dubinom zahvaćenog, bolan, no psihološki konstruktivan. Izricanje je to ¼ naslijeđene transgeneracijske snage u vremenu – zaostale dovoljno dugo da bi bila prepričana, analizirana ili barem fragmentarno načeta, u četvrtoj generaciji nasljednika, pamćenjem duhovnobiološkog predanja izdržljivosti. Točnije, transgeneracijska snaga analizirana u kroz jedino mogući aparat za ovu sadržajnu težinu. Onaj analitičke jungijanske psihologije po kojoj ključno mjesto u psihološkoj vremenskoj individuaciji jedinice zauzima kristalizacija arhetipskog osobnog dominantnog sadržaja oko naslijeđene forme.⁴

Odrastanje uz bunjevačko-senjski arhetip izdržljivosti

Moje zagrebačko djetinjstvo i stasanje uz moju senjsku zaštitnicu jedan je od najdirektnijih argumenata kako se identitetsko, uvelike esencijalizirano politikama identiteta, sasvim krivo smještava u formalno formirano lokalnom življenom kulturom. Identitetsko je određeno i onim izmještenim,

³ Paradoksalno, ista površnost dopušta epidemiju istraživanja, propitkivanja i bilježenja memorije, zaborava, pamćenja i sjećanja – pa je današnje transhistorijsko stanje prisjećanja više nalik na histerični pokušaj savladavanja opetovanih posljedica elektrokonvulzivnih tretmana, doli stava o zdravoj psihološkoj integraciji osobnih i kolektivnih odnosa.

⁴ Jungijanska analiza ovog rada nije samo utemeljena teoretskim znanjem, već omogućena činjenicom da je autorica ranih devedesetih godina bila u edukaciji treninga analitičkog tipa i bila u mogućnosti napraviti luk od uobičajeno freudovski biologističkog do jungovski sakralnog kroz iskustvenu arhetipsku sekvencu. U realitetu, oba se pristupa prožimaju, no tek Jung pojašnjava kroz prirodu arhetipa postojeću prazninu sa *a priori* danom mogućnošću reprezentacije. Tako su arhetipi koliko osobni, toliko i vezani svojim procesom nastajanja na visoku integrativnost koja je koliko duboko osobna, toliko i istovremeno žarišna okosnica skupljenog psihičkog iskustva pojedinca ili grupe. Ispunjava se, ili se ne mora ispuniti. Najčešća antropološka usporedba jungijanskog kolektivnog nesvjesnog se vezuje na Levi-Straussa, a kasnije i na pitanje proglašavanja Junga ocem novih spiritualnih pokreta. U nedostatku mjesta za podužu raščlambu naznačenih tema važno je istaći da je jungijanski pristup, iako subjektivan, oslobođen strukturalističke sputavajuće forme i hijerarhijske procjene sadržaja, pa time i veće snage u području detektiranja dinamičnosti razvijanja osobnog/grupnog životnog 'negativa', što ga istovremeno čini i ranjivijim za pogrešna tumačenja ograničena na teoretske razine interpretacije. C.G.JUNG, 1911; 1956; 1959, 155; 1960.

transgeneracijski prenašanim, lociranim u zdrave životne prokrvljenosti ili uvriježeno reduciranoj inačici – duhovnosti kroz rad srca i osjećaja. I dok brojna 'iščitavanja' uslijed svoje površnosti učvršćuju poziciju kulture kao posljedicu adaptabilnosti u mjestu, u ovom radu je mjesto odraz čovjekove čvrstine da baš usred neprijateljske zone svih prirodnih (i neprirodnih) silnica ustraje, živi, transgeneracijski opstaje i stvara potomke, možda geografski raseljene po svijetu, no uvijek svjesne svoje posebnosti.⁵ Senj i Podgorje su takvo mjesto, a imati podrijetlo iz tih krajeva nužno nosi i pitanje o biološko-duhovnoj komponenti samoodređenja. Analitički, jungijanska psihološka prorada produbljuje uvide etnologije, pogotovo one provedene kroz prvo hrvatsko dugotrajno terensko istraživanje, kako sami autori kažu, bunjevačkog fenomena.⁶ Šire od toga ovaj rad jungijanske analize korigira svaki potencijalni previd, (ne)hotimični epistemicid meta-socioloških, ekonomskih i etnohistorijskih disciplina koje bez dubinskih proradi terenskih uvida odbacuju svaki subjektivitet. Istovremeno ignorirajući lokalno, činjenično, faktografsko i egzaktno, združujući ih u polje subjektivnih naracija površnog osobnog stava.⁷

⁵ Nije li svaki zavičaj takvog naboja za svoje potomke i mogu li transnacionalnost i kozmopolitizam zatrti njihovu važnost? Po antropologu Jonathanu Friedmanu, ovo je srž savladavanja današnje nove ideologije reprezentacije svijeta od destruktivne, iracionalne i opasne globalističke elite (J. FRIEDMAN, 2002, 21-36).

⁶ M. ČERNELIĆ – M. RAJKOVIĆ – T. RUBIĆ, 2008, 2009a, 2009b.

⁷ Primjerice, bilježimo čak 2004. godine dio hrvatskih socioloških istraživanja pozicioniranih na raščlambu faktora neuspjeha 'detradicionalizacije' Like i 'mjerjenja' potencijala modernizacije ili europeizacije na periferiji (B. BANOVAČ – R. BLAŽEVIĆ – Ž. BONETA, 2004: 113, 138), s uobičajenim izostankom znanstvenog (i ljudskog) senzibiliteta s obzirom na prinos 'periferije' kroz stradavanja u Domovinskom ratu i obrani netom stvarane suverene Republike Hrvatske. U istom radu se međuetnički odnosi tretiraju kao biljeg tradicionalnog izolacionizma, pa se tako navodi kako nema studija koje bi znanstveno propitivale međunacionalne odnose Hrvata i Srba u Lici (B. BANOVAČ – R. BLAŽEVIĆ – Ž. BONETA, 2004: 128), dok se za glavni rad pojašnjavanja tih odnosa citira studija iz 1961. godine u kojoj se čitaoca upućuje na JAZU istraživanje o krvoproliću u Senju '*... (9. listopada 1937), kada su žandari, nakon što je jedan od njih u namjeri da zaustavi kamion s izletnicima iz Gospića i da ih se legitimira nakon njihovih navodno proturežimskih povika, otvorili pušчанu paljbu po kamionu i tom prilikom ubili sedmero ljudi* (F. ČULINOVIĆ, 1961, 111, preuzeto iz B. BANOVAČ – R. BLAŽEVIĆ – Ž. BONETA, 2004: 128). Za autore ove vrlo angažirane sociološke studije vremenska je faktografija potpuno nebitna. Nebitan je i podatak da su taj dan djevojke i mladići iz Gospića – Katica Tonković, Nikola Bevandić, Marko Smolčić, Tomo Nikšić, Frane Jelača, Petar Frković i Jakov Milković bili na skupu Hrvatske seljačke stranke na Velikoj placi, te da su zbog povika 'Živjela Hrvatska, živjeli uskoci, živjeli Ličani, živjela Lika...' bili kod kuće Vukušić i Krmpotić na Potoku izrešetani dum-dum streljivom (A. GLAVIČIĆ, 1996: 349; M. RAGUŽ, 1997, 32; A. BEŽEN, 1997, 32; A. MIJATOVIĆ, 2013: 25), a da je ploča na kući Vukušić u spomen otpora velikosrpskom teroru iz 30-ih godina postavljena tek nakon 1991.

Za ovaj rad je ključan govor o srcu, srcu i umu, o posvećenosti identitetu u koji nismo niti zašli življenjem u mjestu, već smo s njim duboko povezani silnicama bitnosti određenih bliskim (poglavito genetskim) prijenosom voljenih predaka-svjedoka, kojih je atomizirajuće mnogo. Ne samo dvoje, proizvoljno određenih jednostavnim identitetskim narativiziranjem, već istovremeno nebrojeno mnogo, koliko smo ih sposobni kompleksnim analitičkim zahvatom obuhvatiti. Svi oni po jungijanskoj definiciji arhetipa imaju jednaku mogućnost ulaska u priču integracije osobne povijesti, kao i mogućnosti nastanka iz svake životne situacije i u neograničenom broju. Arhetipsko u nama je u stalnoj preradbi s fiksiranjem onog životno, proizvoljno najbitnijeg.⁸ Tako je ishodišna točka ovog rada smještena u žarište gdje obično drugi radovi poststrukturalističkih i postmodernističkih impostacija završavaju, u polju neodređenih i nestrukturiranih traženja niti vodilja k otkrivanju uzroka osobne i kolektivne snage. Odnosno kročenje putem *individuacije do najvažnijeg arhetipa jedinstva*, koji je upitno dostižan, no proces integriranja do njega traje čitav život. Proces individuacije po Jungu podrazumijeva zaron u kompleksnu psihologiju osobnog gdje se totalitet onog što jesmo prezentira i iskazuje u procesu mukotrpnog osobnog prolaženja kroz polja doticaja svjesnog i nesvjesnog. Cjelovitost ovog procesa, po Jungu se iskazuje u smjeru nadvladavanja nemoći, a centralni princip organiziranja osobnosti je *self* shvaćen kao arhetip harmonije u procesa starenja.⁹

Isprepletimo li sve ove iskazane misaone trajektorije zajedno dobivamo drugačiju sliku od one koja se uvriježeno nudi o zapuštenosti, nemoći, brojčanom nestanku i zaboravu nekog kraja, njegovih ljudi, identiteta, kulture, sve do fizičke zalihosti znanja. Dakako, prkos je to službenim, 'znanstvenijim' i priznatijim podacima temeljenim na brojčanom, planiranom ili strategiziranom obzorju željenih promjena. No uvijek ostaje temeljno pitanje – promjena korisnih za koga? Odnosno, koliko potentnih s obzirom na poziciju arhetipske bezgranične zalihosti koja potvrđuje da šutnja nije i odsutnost snage, kao i (demografska) brojčanost odsutnost bitnosti održivosti jednog naroda. U

godine. Sjećanje na cenzuru, zatiranje i negaciju tog stradavanja transgeneracijski je prenesen četvrtoj generacijom pripadnika kuće Tome Vukušića sve do analize ovog rada. Posljedično, sa znanjem svega što je uslijedilo kroz preko pola stoljeća kasnije možemo sa sigurnošću tvrditi da nije samo riječ o odnosu etniciteta, već tradicionalnom terorističko-kolonijalnom pozicioniranju jednog etniciteta nad drugim i prakticiranjem ubijanja nenaoružanih i nedužnih građana i građanki (A. GLAVIČIĆ, 1996).

⁸ C.G. JUNG, 1959, 48.

⁹ C.G. JUNG, 1959, 1960.

ovom je radu kroz dio autoričine posvješćene arhetipske zalihosti autoričin senjski self suprotstavljen naracijama nestajanja, oplakivanja, i osiromašenja statistikama izгона, tako omogućavajući argumentaciju antropologije zdravlja, životnih kozmologija i utješnih demografija održivosti izvan službeno isplativih temporalnosti temeljenih na faktografijama 'tragičnih' zemljopisnih obrazaca.

Neumorno reinvertiranje inverzija – rad etsko-emske vrteške

Odnos kultura i dvojbi perspektiva prema kulturama i kulturalnim znanjima, pa i onog o Podgorju i Senju, još je davno zatočen u probleme isplativosti. U nas je antropologinja Čolić upozoravala da tumačenje kultura i njihovih povijesti ni na koji način nije neutralno, te da je važnost dobrog poznavanja različitih perspektiva u bilo kojem ozbiljnom pristupu kulturama i njihovom globalnom pozicioniranju nezaobilazna.¹⁰ Problemima ovakve dvojbe je analitički pristupio, još 1954. godine antropološki lingvist Kenneth Pike, koji je pristupajući istraživanju društvenih i kulturalnih mreža impostirao sustav dviju perspektiva. On proglašava *emskom* perspektivom onu usmjeravanu na kulturalne distinkcije koje su razumljive članovima određene kulture, te *etskom* perspektivom onu smislenu za promatrače te iste kulture koji kroz izvanjske koncepte i kategorije opisuju promatranu kulturu.¹¹ U međuvremenu ovi termini postaju sinonimi pluriperspektivnog pristupa kulturi kad god se spominje riječ kultura. Štoviše, ti njegovi neologizmi postaju do te mjere uhodani i prisvajani u mnogim znanostima da se njihov autor više i ne citira, a njihov se smisao izvrgava.¹² Bez obzira na to kako se shvati taj neologistički dihotomni par – kao heurističko, epistemološko ili paradigmatičko pomagalo – ostaje pitanje tumačenja njihove jednakovrijednosti. Tako, iako *etsko i emsko* postaju površni sinonimi za promatranje *izvana i iznutra*, ostaje nadasve važna činjenica da je Pike u svojem znanstvenom smještavanju termina imao na umu da emska intencionalnost objašnjava život, dok se svi društveni problemi svode na akcije, reakcije i (ne)planirane posljedice etskih uvjeta.¹³

Ukoliko se etski planira, kategorizira, sređuje i kategorijalno određuje, a emski osjeća, vizionarski nadahnjuje i snaži svrhovitošću – zapitajmo

¹⁰ S. ČOLIĆ, 2002.

¹¹ Za širi opis razvoja ovih perspektiva vidi model njihove primjene u slučaju dubinsko analitičkog pristupa stvaralaštvu i identitetu Ljube Stipišića Delmate i njegove važnosti za hrvatsku kulturu. S. ŠPOLJAR VRŽINA, 2015, 208-209; K.L. PIKE, 1954/1967.

¹² T.N. HEADLAND – K.L. PIKE – M. HARRIS, 1990.

¹³ T.N. HEADLAND – K.L. PIKE – M. HARRIS, 1988.

se – koja su to vremena za današnju znanost, ukoliko je uopće još ima, za današnje znanstvene skupove? Što to znači za bilo koji skup o bilo kojem kraju – poput onog održanog o Podgorju, Senju i/ ili široj okolini? U doba neoliberalne opustjelosti svrhovistosti, smisla i posljedično drastične potrebe osnaživanja Duha za život, čini se da jedini faktor koji opstaje je onaj na klatnu prema emskom – po Pikeu, životnom. Dakle, osim onih okupljenih znanjem i stručnošću na skupu bi se trebali naći i oni sa vrlo konkretnim osjećajima prema kraju i njegovom stanovništvu.

Mogli bismo reći da će skup biti znanstveno onoliko uspješan koliko su znanstvenici sposobni *vrjeti vrtešku emsko-etskog*, umnažajući smislenost preživljavanja. Utkivajući humanistički pristup u sva mjesta povijesnih nepravdi i nejednakosti u tumačenju 'nevažnoga', 'besmislenoga' i 'odbačenog' znanja koje izmiče stanju percipiranja. Jer kako nije nevažno od koga smo emsko ili etsko percipirani, nije nevažno niti kako sami percipiramo ovo dualno njihalo, sve do granice promatranja sebe samih. U tom smislu, ovaj rad usmjerava na prepoznavanje važnosti spomenute *korektivne vrtnje etsko/emskih odrednica* koji koliko etski/činjenično opisuju Podgorje i njegove stanovnike progovaraju i iz mjesta emske zalihosti temeljene na poštovanju i ljubavi svega proživljenog. Za autoricu teksta, onog naučenog kroz život s bakom Senjkinjom duboko do u njezinu starost i otpračanje tijekom umiranja, sve do smrti.

Paradoksalno, ovaj *znanstveni salto mortale* i nije tako rijedak u domeni suvremenih antropoloških stremljenja orijentiranih na iznalaženje znanstvene argumentacije usred globalnog kaosa inverznih uzroka i zaključaka. Štoviše, taj čin bijega iz etskog i kategorizirajućeg u emsko življeno i natrag i nije više rezerviran ili demonstriran isključivo radom antropologa. U inačici postkolonijalnih i neokolonijalnih studija, dva desetljeća poslije Kenetha Pikea, mnogi autori nesvjesno pribjegavaju perspektivi ovog prkosnog dualiteta, no rijetko kada referirajući se na važnost etsko/emsko momenta, a jedino ono zadire dovoljno duboko u objašnjenju do koje mjere je danas 'kolonijalno' fizički devastirajuće i opasno paradoksalnih ishoda. Nasuprot tome, čitava domena postkolonijalnih studija je ustoličena na primjećivanju učinaka hegemonijalnih faktografija, kategorizacija i hijerarhiziranja no bez razračunavanja s konačnim ishodom, jer oni nisu dogledljivi. Slično zaključuje i autorica Rath, te konstatira da je trajno na snazi povijesna neprirodna selekcija kojoj smo podvrgnuti kroz

¹⁴ S.P. RATH, 2004, 348.

mehanizam prisilne kolektivne i selektivne amnezije¹⁴, a uz iskustvo analize ovog rada pridodajmo – i pod udarom autora, autora koji nisu spremni, sposobni ili voljni ući u bitku dovoljno duge vrtnje emsko-etske vrteške inverzija.

Senjski arhetip gorštački zdravog prkosa nasuprot invertiranju i stigmatiziranju

Za daljnju eksplikaciju važno je istaknuti kako se sve svodi na hijerarhijski odnos paternalističkog razmišljanja drugih o nama samima. Sve do sada spoznate i opisane od nas samih činjenice stanja naših jadranskih populacija, po Raspudićevoj¹⁵ važnoj studiji na tu temu možemo smjestiti u dihotomije prekojadranskog poluorijentalističkog diskursa, a jedna od vodećih je da se '*...Hrvat tradicionalno smješta na 'niži' pol opreke duh-tijelo ili odrasla osoba–dijete*'. Činjenicu prosvjetiteljskog tona u radovima putopisca Alberta Fortisa, kao i mnogobrojne prisutne esencijalizacije, još ranije analizira autorica Vince Pallua.¹⁶ Tako ispada da su Hrvati gorštačkog fizikusa priprosti bedaci koji nastanjuju nadnaravno lijepe, resursima bogate i ekohistorijski zanimljive krajeve. Štoviše, u krajevima poput Podgorja, toliko su divljački izdržljivi da ne trebaju ni zdravstvenu zaštitu. Ovome bi pridodala i činjenicu na koju sam naišla 2008. godine, pišući rad o propadanju hrvatskog zdravstvenog sustava kako je tada najstariji reanimacijski defibrilator Hrvatske (dakle, muzejski eksponat, a ne vitalno spašavajući instrument) bio u Senju, pa se moglo jasno definirati pitanje – što znači imati infarkt izvan Zagreba.¹⁷ Tadašnje isticanje ovog primjera je bio potaknut bolno doživljenom iskrenošću u razgovoru s doktorom koji je, nemajući mogućnosti za etičniji stav promjene sustava zdravstva, usred Zagreba (očito izvrsno informiran o stanju zdravstvenih 'stvari' još kasnih devedesetih), zapodjenuo razgovor o lijepim doživljenim godinama jedne stare senjske 'uskočke korenike' i njezinoj nejasnoj kardiološkoj slici zbog koje se ne preporuča odlazak u mjesta slabije zdravstvene skrbi, poput njezina rodnog Senja.

Osim, do danas, trajne kolektivne zabrinutosti nad uhodanom nepravičnošću i nejednakošću Hrvatskog zdravstvenog sustava ovaj primjer je krucijalan u objašnjavanju fenomena *pounutrenja* poluorijentalističkih

¹⁵ N. RASPUDIĆ, 2010, 27-41.

¹⁶ J. VINCE PALLUA, 2003; 2007, 141-142.

¹⁷ S. ŠPOLJAR-VRŽINA 2008, 1017.

Sl. 1. Bura na Đigi, Iz promidžbenog materijala *Udruga Senj 21*, 2010. godina,
foto: Mile Mraković Mici

stigmatizacija ili pishodinamski rečeno, *internaliziranja* reda i poretka nametnutih odozgor. Zaboravlja se da se i sami članovi stigmatiziranih populacija (recimo pacijenata Republike Hrvatske) dijele na one kojima je dopušteno kategorizirati i ne biti kategoriziran (službenici zdravstvenog sustava i superiornije od toga) i njihove pacijente koji su kategorizirani interno nametnutim kriterijima. Francuski sociolog Pierre Bourdieu razvija svoju tezu o hegemonijalnom simboličnom nasilju upozoravajući kako ni jedna dominacija nije održiva bez ove internalizacije, gdje potčinjeni pojedinci potčinjenih naroda, grupa i zajednica internalizirane simbole dominacije prevađaju u stanja *normaliziranih* trajanja¹⁸, pa tako *dominirani* i sami koriste kategoriziranje *dominantora* jer se cijeli proces odvija ispod razine posvještanja.¹⁹ Tako činjenica o nekom kraju, poput Podgorja i Senja, koja govori o specifičnosti njegovih ljudi usred vrlo specifičnih okolišnih uvjeta samo je dio priče podčinjavanja nevidljivog trajanja. Cijeli postkolonijalni turizam u zemljama

¹⁸ P. BOURDIEU, 1988, 21.

¹⁹ P. BOURDIEU – L. WACQUANT, 1992, 167-174.

bivših kolonija funkcionira po sistemu '...zanimaju nas vaš okoliš, divljina i ekohistorija, no ne i transgeneracijsko ulaganje, trud, stradavanje i ponosna opstojnost vaših ljudi'.²⁰ Biti ponosno suveren nije u katalogu 'uzlužnog' domaćina, kao ni liječnika štamparovske Hrvatske izvan Zagreba. Stoga, znati misliti kroz fleksibilnost etsko-emske raščlambe (odnosno prenijeti odnos u vrtnju) je misliti o samima sebi na način otklanjanja internaliziranog simboličnog nasilja. Tada i bura postaje dobar vjetar, utržiava ili ne, ovisno o faktoru ponosa na naučeno znanje hodanja pod burom od rođenja (Sl. 1).²¹

Arhetip snage bure, snage Duha i dugovječnosti

Misliti današnje Podgorje i Senj je oduprijeti se doslovnim i otrcanim postmodernističkim tumačenjima s dugom tradicijom umnažanja boururdieovski definiranog simboličkog nasilja ili, kako Friedman pojašnjava, novih ideologija globalnog svijeta koje *in loco* teških narativa života stvaraju elitna susrećišta milostivih multikulturalnosti.²²

Misliti Podgorje znači i oduprijeti se zaboravu svih historiografskih činjenica i obnavljati *Topos* satkan od inverzija ustanovljavanjem arhetipova, od lokalnih podgorskih, sve do hrvatskih. Svi oni potvrđuju da je on unatoč surovosti prirode koja se kroz buru i sušu tu stoljećima slijevala, te opisa da se iz toga kraja 'samo' bježalo i nestajalo zbog težine života, ipak ostao stjecište

²⁰ Ovo je ujedno i točka opreza za sve koji paušalno nude i uspoređuju pretvorbu Senja i okolice u mega poznato 'modernizirano' Zrče na ne tako udaljenom Pagu. U prilog tome pridodajmo i nedavne incidente mladih turista iz Engleske s lokalnim stanovništvom, a u tijeku je i British Broadcasting Company angažman oko dokumentarnog filma metaforičnog naslova 'The Brits are coming'. Iščitavajući jezikom etsko-emske, vjerojatno motiviranog potrebom edukacije lokalaca i zaštite Engleza od lokalnog divljeg svijeta i njihova ispadanja iz kategorizacije turističke servisne usluznosti. U globalnom poimanju turizma servis se temelji na podastrivosti lokalnih serviseru vrijednosnom sustavu kolonijalnih organizatora. U red istih uradaka u službi globalnog upozorenja da se s divljinom Hrvatske i 'Rvackim opasnim' gorštacima nije za šaliti ulazi i francuski film *Vertige* (High Lane) iz 2009. godine.

²¹ Pridodajmo još k tome i medicinski poznatu činjenicu o blagotvornom i lječidbenom faktoru ovog 'dobrog' vjetra, te podatak da je ova inverzna matrica sagledavanja lokalnih 'problema' zaživjela kroz kratkotrajnu promidžbu bure (bora). U Senju je 29. listopada 2010. godine održan skup 'Fenomen senjska bure – bura kao prepoznatljiv brend grada Senja' u organizaciji tadašnjeg Gradonačelnika prof. Darka Nekića, a predsjednik Udruge za bolji život Senj 21 i zamjenik Gradonačelnika, dr. med. Miroslav Prpić organizirao je i tiskanje letka o buri. Akcija je podržana od Hrvatskog ministarstva turizma, Senjskog turističkog ureda i Grada Senja (http://www.senj.hr/Dogadjaji/Radionica_bura.htm , http://visitsenj.com/wp-content/uploads/2017/06/Bura_EN.pdf - podatak prikupljen u rujnu 2016. godine)

²² J. FRIEDMAN, 2002, 25.

i sidrište mnogobrojnih kulturalnih, sakralnih i korjenito imaginativnih dimenzija za Hrvate, baš kao i jedna od konačnih destinacija najvećih hrvatskih migracijskih tijekova. Slijedom Rogićevih²³ za hrvatsku važnih matrica procesa modernizacije, to znači uči u trajno mukotržno tenzijsko stanje (citirajući njegov rad iz ovog zbornika) '...orijentirajućih skica uočenih semiotičkih obilježja (svih šest negativnih po označivanje područja)' i ako dobro iščitavam, i dobro povezujem rogićevsko s bourdieovskim, jedan bi od najvažnijih elemenata nad postignutim 'semiotičnim portretom'²⁴ bio, postizanje posvještenosti i opetovanosti u sprečavanju negativnih internalizacija.

Tako, nastavivši posvješćavanje emsko-etskog mehanizma toka svijesti i provlačeći ga uz nisku oživljenih arhetipskih animacija osobnog i kolektivnog naboja zaključiti je da biti potomak migranata fizički najzahtjevnijih migracijskih tijekova, sa stoljetnim rasponom preko cijele Hrvatske, nosi sasvim određene arhetipske (jungijanski, po formi, genetske) biljege izdržljivosti, no i obveze zaštite njihova brendiranja. Tim više što je dobro poznata činjenica da se to isticanje *stare izdržljive bunjevačke korenike*, ili *senjske bure* ili *vratničke cure*²⁵ nikada ne odražava u poštovanju spiritualnih dimenzija života, itekako odgovornih za stabilnost transgeneracijskog življenja, starenja i umiranja. Stoga nas daljnja etsko-emska vrtnja dovodi i do propitivanja svrhe eko(nomsko)historijskih arhiviranja bez povezivanja tumačenja specifične duhovnosti lokaliteta, sa širim aspektima realiteta združenih u biokulturalno transpovijesno trajanje.

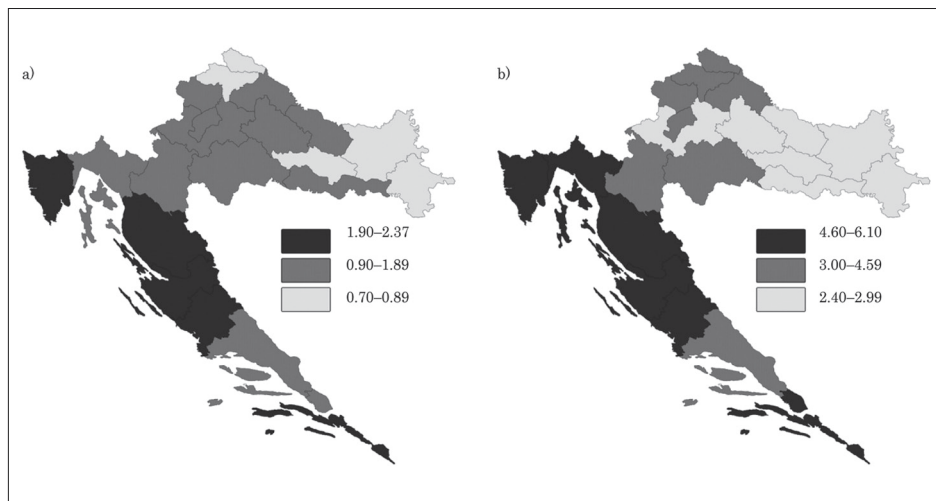
Zaokrećući ponovno u domenu etskog, doprinosi domaćih istraživanja viševernsnih disciplina u području hrvatske medicine već više dekada ukazuju na svojevrsni, nazovimo, *paradoks podgorske specifičnosti* koji se ogleda u kontrastu mjesta teškog za življenje naspram poželjnog mjesta za doživjeti duboku starost ili ako se hoće kozmološki, manje antropocentrično usmjerenu starost ugone. Ova se interpretacija može pridodati rezultatima istraživanja koje je još kasnih osamdesetih godina provodila grupa liječnika okupljena oko profesora Silvija Vuletića²⁶ čime je bio započet prvi hrvatski projekt praćenja i geografskog lociranja najstarijih hrvatskih stanovnika između devedeset i

²³ I. ROGIĆ, 2017.

²⁴ I. ROGIĆ, 2017, 1-3.

²⁵ Za posljednja dva primjera vidi neizvjesno tumačenje uzrečice *Čuvaj se senjske bure i vratničke cure* (u rasponu od povezanosti grubog i snažnog sa (ne)poželjnim osobinama djevojke) D. BIRT – J. JURKOVIĆ – P. KELEMEN, 2003, 468.

²⁶ Uz dodatak podatak važnog emskog naboja – profesor Silvije Vuletić je unuk senjskog pjesnika i književnika Silvija Strahimira Kranjčevića.

Sl. 2a-b, Prevalencija natprosječno starih ljudi (90 i više godina) u općoj populaciji *1000 bazirano na Popisu stanovništva iz 2001. godine – podaci a) za muškarce i b) za žene, izvor: Collegium Antropologicum, 2009 (supplement), stranica 149 – rad: Mašanović M., Šogorić S., Kolčić I., Curić I., Smoljanović A., Ramić S., Čala M., Polašek O.: The geographic patterns of the exceptional longevity in Croatia, *collegium antropologicum*, 33, 2009, 147-152.

sto godina, s vrlo egzaktnim nalazom da su oni predominantni u stanovništvu Ličko-senjske županije.²⁷ Ovi su nalazi potvrđeni analizama grupe autora iz 2009. godine, gdje je taj gradijent različitog starenja kontinentalne i primorske hrvatske još vidljiviji (Sl. 2). Na preuzetoj slici autora Mašanović i suradnika *crna neboja* nije označitelj odsustva života, već prisutnosti *najstarijih na životu*, za žene duž cijele obale, dok za muškarce u nešto manjoj mjeri.²⁸ Tako kraj opustošen odlaskom vitalnog stanovništva postaje kraj bogat stanovništvom vitalnog starenja i jedne vrlo specifične, mogli bismo reći, *utješne demografije*, sasvim sigurno obavezujuće kao epicentar istraživanja za bilo koju buduću zauzetniju i brižniju *antropologiju zdravlja*. Na razini svjetske popularne zdravstvene demografije Dan Buettner je 2008. godine proveo istraživanje za National Geographic i New York Times.²⁹ Iako Podgorje i Hrvatska nisu

²⁷ S. VULETIĆ, 2013

²⁸ M. MAŠANOVIĆ – S. ŠOGORIĆ – I. KOLČIĆ – I. CURIĆ – A. SMOLJANOVIĆ – S. RAMIĆ – M. ČALA – O. POLAŠEK, 2009, 149; I. HEIM – M. HERCIGONJA SZEKERES – M. HROMADKO, 2013; S. VULETIĆ, 2013.

²⁹ D. BUETTNER, 2008, 158, 249.

obuhvaćeni u njegovih pet svjetskih lokacija (označenih kao plave zone), ovo novinarsko istraživanje je rezultiralo knjigom paušalno posloženih preporuka kako doživjeti stotu. Prigodno i futuristički korisno za tim profesora Vuletića i autoricu ovog rada – upute su obuhvaćale navike u prehrani i fizičkim praksama, ali i duhovnosti.

Arhetip Vile Velebita

Nasuprot navedenih zdravstvenih kategoriziranja povoljna etska razvrstavanja i nabranja specifičnosti u slučaju hrvatske baštine Velebita nisu naišla na uspjeh još od godine prijave na UNESCO-vu listu Svjetski zaštićene baštine.³⁰ Pridodajmo tome i činjenicu da je iste godine profesor Lokmer u članku *Tvrđava nehaj – spomenik svjetske baštine* iznio *Prijedlog za uvrštenje tvrđave Nehaj u UNESCO-ov popis svjetske baštine*.³¹ Očito nam je za lomljenje etskih kategorijalnih aparata svima potrebno osim jezika obrata emsko-etske vrteške i slamanja simboličnog nasilja posvjestiti i naučiti prkositi vlastitim internalizacijama i instrumentalizacijama oprečnim imanentnom prkosu podneblja kraljeznice Duha nacije.

U svojem radu iz 1991. godine naš prerano preminuli etnolog i antropolog Tomo Vinšćak piše futuristički članak pod naslovom *Gdje tražiti Hrvatski Olimp?* i kaže – *...'ako bismo tražili kraljeznice hrvatske nacije i države nju bi zasigurno predstavljao Velebit. Pojam o njemu duboko je usađen u sve vidove duhovnog nasljeđa hrvatskog naroda. Velebitsko nadgorje obiluje ruševinama kršćanskih sakralnih objekata, ali ima i takovih koji su još uvijek u funkciji*'.³² Tomo je Velebitu pristupao emski, pohodio je na isti način i Kailash na Tibetu i uvijek bio spreman etske uvide korigirati zanosom spoznate duhovnosti, a ona je baš onaj nespoznatljiv 'suvišak' od koje se sastoji dug život i dobro zdravlje nekih davnašnjih populacija naših starih. Znanstveno dokažljiv, no očito obrnuto proporcionalan bitnosti u planiranju zdravstvene zaštite ili pak i onih manje dramatičnih ali jednako važnih lista očuvanja baštine. Pa ako je u svjetskim znanstvenim razmjerima solidno egzatno pozicioniran termin *junk DNA* (DNK smeće) kao sintagma za znanstveno nerazumljivi dio propalih hipoteza isplativosti, očito je to samo preslika puno starijeg znanstvenog pristupa prema

³⁰ Velebit je od 1. 2. 2005. na listi čekanja za dobivanje statusa UNESCO zaštićene svjetske baštine (<http://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=hr> – traženo u rujnu 2016. godine)

³¹ J. LOKMER, 2005.

³² T. VINŠĆAK, 1991 27.

duhovnosti u formi prešutne sintagme *junk spirituality* (duhovnost kao smeće) kojoj smo globalno podvrgnuti.

Nije da ne možemo, nije da nećemo, nije da ne znamo. Gušimo se u ranije spomenutim dihotomijama Duha i tijela, odraslosti – juvenilnosti i, da nadopunimo Raspudićevu tezu poluorijentalizma³³, nije da su nas samo tako smiještali i smještaju na niže polove tih dihotomija, već to tradicionalno činimo sebi samima. Internalizirali smo viševremenske povijesne etskne stigmatizacije, a Duhovnost po uzoru na globalne matrice vrjednovanja smatramo kategorijom tradicionalne zatucanosti izjednačene s festivalizacijom kroz folkloristiku crijeva. Po Rogiću, fenomenološki opis stanja stvari o pitanju modernizacijske bilance valja tražiti u '*...epistemološkom i vrijednosnom neredu gdje budalaština ima pravo biti otkrićem, kolonijalno prenemaganje izvornom EU-porukom, privatna dobit javnog dobra, a nerad poželjnom vrlinom.*'³⁴ Ukoliko još k tome pridodamo uvide i analizu autorice Slukan Altić koja u kronologiji kretanja hrvatske regionalizacije precizno definira način na koji se stvara europski identitet, kroz nametnutu geografiju moći prikrivene konceptom regionalizacije Europe³⁵, gdje je Hrvatska definirana od južnoeuropske, istočnoeuropske, srednjoeuropske, jugoistočne ili pak mediteransko-podunavske zemlje³⁶ – slika povezanosti našeg propadanja usred našeg bogatstva je potpuna. Bogatstva čuvanog za druge, kako nas tko vidi, usred vlastite nemoći detektiranja stoljetnog simboličnog nasilja pod kojim je teško razabrati amalgam svih podnesenih kolonijalnosti, a kamoli proradom otklanjati vlastite internalizacije.

Još pregnantnije od toga, po antropologinji/sociologinji Čolić sposobnost da se 'imenuju' stvari, djela i ideje izvor su moći. Kontrola nad komunikacijom omogućuje menadžerima ideologije da odrede kategorije kroz koje će se percipirati stvarnost. Kada su stvari jednom imenovane, potrebna je moć da bi se značenja zadržala na mjestu. Moraju se koristiti sankcije kako bi se obranile kategorije ideološkog diskursa pred mogućim izazovima.³⁷ Vremena kada se za pjesmu *Oj Ti Vilo, Vilo Velebita* pendrekovalo, gubilo mogućnost dobivanja specijalizacija, završavalo po zatvorima i dospijevalo na liste državnih neprijatelja (čuvanih od komunističkih kolonijalista) kao da nije niti bilo.

³³ N. RASPUDIĆ, 2010, 26-30.

³⁴ I. ROGIĆ, 2009, 716.

³⁵ M. SLUKAN ALTIĆ, 2008, 367-369.

³⁶ M. SLUKAN ALTIĆ, 2008, 351.

³⁷ S. ČOLIĆ, 2002, 26-27.

Branitelji i braniteljice Velebita i Podgorja kao i cijele Republike Hrvatske još probijaju 25 godišnje medijsku blokadu svojih neispričanih biografija Domovinskog rata, a Domovinski rat se planski (znanstveno) reciklira kao strogo kontrolirana tema. Grobovi heroja poput Damira Tomljanovića Gavrana ubijenog snajperom 1991. godine kod Tulovih greda, tek 2014. godine bivaju obideni budućim političkim vrhom, današnjom Predsjednicom Republike Hrvatske Kolindom Grabar Kitarović, i to u početku njezine kampanje i golemog zalaganja za oslobađanje hrvatske domoljubnosti, suverenosti i stava samostalnosti iz sfera nametnutih kategorizacija kriminaliteta. Proces osvještavanja započeo je tek 2014. godine i u punoj snazi traje i dalje.

Sumirajmo, sve navedeno je poglavito pitanje Duha, duhovnosti i obnavljanja tradicija duhovne održivosti, a ne samo znanosti, klasifikacija, političnosti i povlačenja sredstava iz Europske unije ili 'muženja' bilo koje druge internacionalne blagajne. Ni jedna obnova nema izgleda trajnosti učinaka i transgeneracijskog uspjeha bez spoznaje samog sebe, vlastitog naroda, transgeneracijskog trajanja, pa ako hoćete znanstvenije i primjenjujući perspektive Kennetha Pikea na Republiku Hrvatsku – *održavanja vertiga etasko-emskeg nemira*. U nas je taj nemir bio znanstveno zabilježen i artikuliran, no cenzuriran (baš kao i stradavanje iz 1937. godine pred kućom mojeg pradjeda Tome Vukušića). Još nas je 1922. godine Ivo Pilar, kao autentični autor dekolonizacijskih misli za hrvatski narod, usmjeravao k jedinoj uspješnoj revitalizaciji. Onoj bliskoj braniteljima suverene Republike Hrvatske i svakom tko brani održivost naroda kroz sebe samog i Sveto brdo i želi revitalizirati bilo koji hrvatski kraj, poglavito kraj usporediv kralježnicom hrvatske nacije i države. Svoje kapitalno djelo 'Borba za vrijednost svog 'JA' završava s transcendentim uvidom (mnogima stranim do današnjih dana) –

'Kad čovjek trajno nastoji biti podmet, a ne predmet u životu, u onim granicama, koje mu život daje, i koje on trajno proširivati može, onda se čovjek trajno približuje Bogu, jedinom apsolutnom podmetu, personifikaciji apsolutnoga, vječnoga, neograničenoga i savršenoga. I tek po toj težnji dobiva čovjek najveću vrijednost u svom životu.

On nužno postaje z n a č a j e m³⁸.

I Jung i Pilar su još ranih desetljeća prošlog stoljeća zacrtali temelje svojih analiza koje još uvijek možemo označavati futurističkim predznakom s obzirom na to da je uslijed globalne suverene desakralizacije svaka Svetost

³⁸ I. PILAR 1922, 412.

Sl. 3. Sv. brdo, 1751 metar visoki vrh s kojeg pogled puca na Ravne kotare i zadarski arhipelag. Križ okovan ledom najbolji je svjedok onog što se gore događa – niskih temperature, snijega i bure koji stvaraju uvjete slične onima na Himalaji, foto: Ivo Morović, 23. 1. 2013. godine

postala isključivo etska kategorija. Vile ustuknuše i zamijeniše ih zaigrani trolovi instrumentaliziranja i potkradanja sveopćih duhovnobioloških resursa. Duhovne obnove izjednačiše se kultovskim pohodima revitalizacija kroz nepce, vid i ugodu. Stoga, sasvim obrnuto proporcionalno s današnjim beznađem, arhetipski obodreno, zaključiti je da iako je revitalizacija Hrvatske nesaglediva, zasigurno će to postati ukoliko krene s Velebita – gdje je udaljenost

između vapaja i nebeskog pomagača najbliži, a glas Boga duhovno spremnima, najčujniji vjekovima.

Literatura

- Boris BANOVAČ – Robert BLAŽEVIĆ – Željko BONETA, Modernizacija (i/ili europeizacija) hrvatske periferije – primjeri Istre, Like i Gorskog Kotara, *Revija za sociologiju*, XXXV 3-4, Zagreb, 2004, 113-141.
- Ante BEŽEN, Obilježena 60.obljetnica senjskih žrtava – Poticaj na otpor velikosrpskom teroru, *Vila Velebita*, Zagreb, 1997, 32.
- Danijela BIRT – Jasmina JURKOVIĆ – Petra KELEMEN, Život mladih, pripreme za brak i sklapanje braka na obroncima senjskog bila, *Senjski zbornik*, 30, Senj, 445-538.
- Dan BUETTNER, *Blue Zones*, Washington D.C., USA: National Geographic Society, 2008.
- Pierre BOURDIEU, Social space and symbolic power, *Sociological Theory*, 7, Sage publications (Los Angeles, London, New Delhi, Singapore and Washington DC), 1988, 18-26.
- Pierre BOURDIEU – Loic WACQUANT, *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: University of Chicago Press, 1992.
- Milana ČERNELIĆ – Marijeta RAJKOVIĆ – Tihana RUBIĆ, *Živjeti na Krivom Putu*, I, 2008, Zagreb.
- Milana ČERNELIĆ – Marijeta RAJKOVIĆ – Tihana RUBIĆ, *Živjeti na Krivom Putu – Etnološka monografija o primorskim Bunjevcima*, II, 2009a, Zagreb.
- Milana ČERNELIĆ – Marijeta RAJKOVIĆ – Tihana RUBIĆ, *Živjeti na Krivom Putu – Život mladih, pripreme za brak i sklapanje braka*, III, 2009b, Zagreb.
- Snježana ČOLIĆ, *Kultura i povijest*, Zagreb, 2002.
- Ante ČOP, Obilježena 60.obljetnica senjskih žrtava –Bio sam svjedok užasa, *Vila Velebita*, Zagreb, 1997, 32.
- Ferdo ČULINOVIĆ, *Jugoslavija između dva rata*, Zagreb, 1961.
- Jonathan FRIEDMAN, From roots to routes – tropes for trippers, *Anthropological Theory*, 2 (1), Sage publications (Los Angeles, London, New Delhi, Singapore and Washington DC), 2002, 21-36.
- Ante GLAVIČIĆ, Strijeljani Senjani 22. 4. 1945. u Gornjoj Kozici, *Senjski zbornik*, 23, Senj, 1996, 259-280.
- Ante GLAVIČIĆ, Spomen-ploče i obilježja u Senju i okolici (1880. -1996.) svjedočanstva obljetnica i događaja, *Senjski zbornik*, 23, Senj, 1996, 341-376.
- Thomas N. HEADLAND – Kenneth L. PIKE – Marvin HARRIS, *Emics and Etics: The Insider/Outsider Debate*. London: Sage Publications, Inc, 1990.

- Inge HEIM – Mira HERCIGONJA SZEKERES – Miroslav HROMADKO, Prikaz načina života devedesetogodišnjaka i stogodišnjaka u Hrvatskoj – mješoviti model, u: *Qualia javnog zdravstva*. Silvije Vuletić (ur.), Medicinska naklada, Zagreb, 2013, 224-231.
- Carl Gustav JUNG, *Symbols of transformation*, Princeton: Princeton Univ. Press, 1911, 1976.
- Carl Gustav JUNG, *Mysterium Conjunctionis*, Princeton: Princeton Univ. Press, 1956, 1977.
- Carl Gustav JUNG, *The archetypes of the collective unconscious*, Princeton: Princeton Univ. Press, 1959, 1977.
- Carl Gustav JUNG, *On the nature of the psyche*, Princeton: Princeton Univ. Press, 1960, 1973.
- Juraj LOKMER, Tvrđava Nehaj – spomenik svjetske baštine, Prijedlog za uvrštenje tvrđave Nehaj u UNESCO-ov popis svjetske baštine, *Senjski zbornik*, 32, Senj, 2005, 497-504.
- Marija MAŠANOVIĆ – Selma ŠOGORIĆ – Ivana KOLČIĆ – Ivo CURIĆ – Ankica SMOLJANOVIĆ – Senad RAMIĆ – Matija ČALA – Ozren POLAŠEK, The geographic patterns of the exceptional longevity in Croatia, *An International Journal of Comparative American Studies*, Taylor & Francis Publications (UK Limited), 33, Zagreb, 2009, 147-152.
- Andelko, MIJATOVIĆ, Ante Glavičić – uspomene na našu suradnju i prijateljstvo, *Senjski zbornik*, 40, Senj, 2013, 25-40.
- K.L. PIKE (1954/1967) *Language in Relation to a Unified Theory of the Structure of Human Behavior*. 2nd ed. The Hague: Mouton. (First edition in three volumes, 1954, 1955, 1960).
- Ivo PILAR, *Borba za vrijednost svoga 'JA'*, Zagreb, 1922.
- Mirko RAGUŽ, Obilježena 60. obljetnica senjskih žrtava – Spomen skup u Senju, 1997, *Vila Velebita*, Zagreb, 32.
- Nino RASPUDIĆ, *Jadranski (polu)orijentalizam – prikazi Hrvata u talijanskoj književnosti*, Zagreb, 2010.
- Sura P. RATH, Post/pat-'orientalism': Orientalism and its dis/re-orientation, *Comparative American Studies*, 2, 2004, 342.
- Ivan ROGIĆ, Šest općih označitelja Velebitske primorske padine i pitanje o revitalizaciji, *Senjski zbornik*, 44, Senj, 2017.
- Ivan ROGIĆ, Pet tvrdnja o dvoziđu – kratak osvrt na hrvastke prilike 20 godina nakon rušenja Berlinskog zida, *Bogoslovska smotra*, 79, Zagreb, 2009, 4, 703-719.
- Mirela SLUKAN ALTIĆ, Hrvatska u europskim regionalizacijama: regionalizacija kao integracija ili geografija moći, *Društvena istraživanja*, 17, Zagreb, 2008, 3(95) 351-372.

- Sanja M. ŠPOLJAR VRŽINA, Neoliberalno "zdravlje", globalna bolest i štamparovska medicina. *Društvena istraživanja*, 6 (98), Zagreb, 2008, 999-1021.
- Sanja ŠPOLJAR VRŽINA, Između Stipišićeva ranimiranog kozmološkog i hrvatskog pučkog ostavinskog – etsko, emsko, delmatsko, u: *Obrisi stvaralaštva i identiteta – Ljubo Stipišić Delmata*. Bagarić S., Miščin D., Pehar I. (ur.) Zadar: Zaklada Ljubo Stipišić Delmata, Zadar, 2015, 201-212.
- Jelka VINCE PALLUA, Ekohistorija morlačkog načina života druge polovice 18. i prve polovice 19. stoljeća na temelju arhivskih istraživanja dalmatinskih izvora pisanih talijanskim jezikom. U: *Triplex Confinium (1500-1800)*. Drago Roksandić, Ivan Mimica, Nataša Štefanec i Vinka Glunčić-Bužančić, ur. Split- Zagreb: Književni krug Split – Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2003, 289-302.
- Jelka VINCE PALLUA, Apsyrtydes – Fortis na stazama argonauta prema europskoj etnologiji/antropologiji, *Narodna umjetnost*, 44(2), Zagreb, 2007, 135-146.
- Tomo VINŠČAK, Gdje tražiti hrvatski Olimp?, *Studia Ethnologica*, 3, Zagreb, 1991, 27-30.
- Silvije VULETIĆ, *Qualia javnog zdravstva*, Zagreb, 2013.

ANTHROPOLOGICAL – JUNGIAN ANALYSIS OF THE PARADOX OF THE SPECIFICITY OF PODGORJE: ACCORDING TO AN ARCHETYPAL READING OF CROATIAN LIVING COSMOLOGIES

Summary

Between the littoral slopes of Velebit, south of Senj, stretches Podgorje, which in global dimensions could freely be described as the foothill of the Croatian Tibet. Moreover, our prematurely departed ethnologist and anthropologist, Tomo Vinščak, who visited both heaven-touching points, claimed that Kailash and Velebit were mountain relatives – the Himalayan and Croatian Olympus (1991). In this paper the need of a coherent familiarisation of the specificity of this region and its people will be brought up and also argued for with the same persistence from ground level insights (with experience). So if it is seemingly possible to define the foothill of the Croatian Olympus (with a lack of empirical comparison) as a pretentious idealisation, it remains the factography of many disciplines, which synergistically rearranged allow a less depressing interpretation of the region by its people.

In this paper such a scientific association is sought to be reached with the intertwining of the *use of anthropological perspectives (emic-etic) and a Jungian analysis of an empirical archetypal sequence* that links the author with this region.

This is a region of the frequent collective forgetfulness of all the historiographic facts, which confirm that despite the harshness of nature which has poured the 'bura' and drought down here over the centuries, and the description that from this region people just escaped and disappeared because of the difficulty of life, it has remained a junction of numerous peoples and populations. The anchor point of many cultural, sacral and imaginative dimensions for Croats, just like one

of the final destinations of the largest Croatian migratory flows. In today's literal and trite post modernistic interpretations – a region of multicultural encounters despite the *in loco* of the difficult narratives of life. Following the same superficiality, it also becomes a region for a brief drop by in the manner of an altogether ritual form of an expedition at the challenge of the wilderness – from the touristic branding of wandering through Velebit, under the motto of the preservation of untameable nature, to the altogether planned experience of being beaten by the 'bura' on the quayside of Senj. In order that everything mentioned is not left to just an eco(nomic)historical search of symbolism, metaphors and bricolages of myths, it would be good here to widen the interpretation of the specificity of the locality and to add the reality of bio-cultural history. Thus, the contributions of the research of many kinds of disciplines in the area of medicine have for decades already pointed to a kind of, let's say, *paradox of the Podgorje specificity*, which is reflected in the contrast of a place of hard living compared to a desired place to live out old age or if wanted cosmologically and less anthropocentrically, an old age of open-ended enjoyment and comfort. The final aim of the analysis of this paper is the (re)direction of the possible interests for Podgorje with the touristic-exotic-profitable colonial matrices onto a cosmological-ethical understanding in which the interconnection of man, nature and history deserves a much wider perception of its 'endurance' instead of 'sustainability' or 'revitalisation'. With the cosmological approach said, each equation of neoliberal comfort here is inapplicable, quite the opposite, it is reversely proportionate to the historical and biocultural evidence. To conclude – nothing surprising in relation to the possibility of the interpretation of this region as the foothill of the Croatian Olympus.

Keywords: anthropology, emic-etic, Jung, archetypal sequence, Podgorje, Senj